Quelle est cette *langueur*
Qui pénètre *mon* coeur?

te u pjesmi *Chanson d'automne* iz zbirke *Poèmes saturniens:*

Les *sanglots longs*
Des vio*lons*
De *l'*automne
Blessent *mon* coeur
D'une *langueur*
Monotone.

Premda je u pjesmi *Art poétique* Verlaine o rimi izrekao najoštriji sud, u ovoj se pjesmi javlja homografna i homofona rima istih riječi na kraju prvog i trećeg stiha svake kvartine (toit-toit, voit-voit, là-là, voilà-voilà), a bogata rima između drugoga i četvrtoga stiha (calme-palme, tinte-plainte, tranquille-ville, cesse-jeunesse). Rima između drugoga i četvrtoga stiha svake strofe ujedno je i rima zvuka i rima značenja.

Kao pravi simbolist, Paul Verlaine nam u ovoj pjesmi više muzikom nego riječju, snažnije asocijativnim vezama značenja nego samim osnovnim značenjima riječi dočarava svoju pjesničku stvarnost. A ta je stvarnost bolna dilema: težnja prema dobru i nemogućnost da se odupre zlu.

Interpretacija je u ovakvu obliku potpuno pristupačna učenicima najvišeg razreda srednje škole i studentima prvoga stupnja visokoškolske nastave. Ciljevi su joj višestruki:

1. Približava učenicima i studentima Paula Verlainea, čovjeka i umjetnika.

2. Upoznaje ih s osnovnim crtama simbolizma kao književnoga pravca i s osnovnim umjetničkim postupcima pjesnika-simbolista.

3. Obogaćuje ih humanom porukom koju ova bolna i iskrena pjesnikova ispovijest upućuje čovjeku uopće, a mladome čovjeku posebice.

Mirjana Vilke

TESTOVI U STRANIM JEZICIMA

Testovi su se počeli upotrebljavati da bi se smanjio element subjektivnosti i povećala objektivnost u vrednovanju i mjerenju rezultata učenja.

Test je latinska riječ, u izvornom obliku glagol (*testor, testari* = dokazati, posvjedočiti). U svom modificiranom, suvremenom značenju prvi se put javila u engleskom jeziku. Tu riječ *test* znači ispitivanje, pokus, a u pedagoškoj terminologiji znači »kontrola znanja, vještina i navika«.[1]

Prvi testovi znanja primijenjeni su u SAD. Godine 1908. izrađen je prvi test, i to s područja aritmetike. Povijest primjene testova u nastavi stranih

[1] Osnovne principe testiranja u stranim jezicima obradila sam u članku »Provjeravanje i ocjenjivanje znanja«, objavljenom u skriptama Brujić-Vilke: *Iz teorije i prakse nastave stranih jezika*, Sveučilište u Zagrebu, 1970, str. 72—75.

jezika znatno je kraća. Tipovi testova kakvi se danas upotrebljavaju u vrednovanju rezultata nastave stranih jezika počeli su se primjenjivati u toku drugog svjetskog rata, i opet u Americi.

Testovi u svojem sadašnjem obliku plod su primjene ovih lingvističkih principa strukturalizma na metode učenja stranih jezika po (Harrisu)[2]: 1) Jezik je zbroj navika, 2) Jezik je govor, a ne pismo, 3) Jezik je ono što izvorni govornici govore, a ne ono što netko misli da bi trebali govoriti, 4) Jezici su različiti, 5) Treba podučavati jezik, a ne o jeziku.

Dakle, današnji testovi, o kojima će ovdje biti govora, plod su strukturalističkog pogleda na lingvistiku, pa ih prema tomu ne možemo smatrati posljednjom riječju na tom području. Znamo, naime, da je u posljednjih deset godina strukturalizam u lingvistici ustupio mjesto transformacijsko-generativnoj gramatici, pa se pod utjecajem ove pristup metodama učenja jezika mijenja. Posve je sigurno da će u bližoj budućnosti doći i do stanovitih promjena postupaka pri testiranju, jer svaka izmjena teorije nužno dovodi do izmjena u praksi, koja se zasniva na toj teoriji.

Zadovoljimo se zasad bihevorističkom definicijom testa, koju daje Elizabeth Ingram: »Ono što želimo mjeriti jesu ljudi. Ne njihove fizičke karakteristike, kao što su visina i težina, nego kako se odnose jedan prema drugom u nekom vidu svojega ponašanja, na primjer u sposobnosti da uče i upotrebljavaju strani jezik.«[3]

U našoj školskoj praksi teoretski razlikujemo prave, tzv. baždarene, testove znanja i neprave, nebaždarene koji se obično nazivaju zadacima objektivnog tipa. Baždareni testovi rezultat su dugotrajnog ekipnog rada stručnjaka. Imaju određene mjerne karakteristike, i obično im je zadatak da se ispita veći broj učenika i usporedi njihovo znanje. Priprema testa i njegovo baždarenje vrlo je složen posao, koji ne obavljaju pojedini nastavnici nego skupine stručnjaka što se bave isključivo testiranjem. U Velikoj Britaniji, SAD i Francuskoj već godinama djeluju centri koji izrađuju standardizirane baterije testova, sada već popularne u svijetu. To su:

ELBA (*English Language Battery,* OUP)

TOEFL (*Test of English as a Foreign Language* — Educational Testing Service — USA)

CEEB (*College Entrance Education Board* — USA)

CREDIF — Francuska

Budući da se u našim školama testovi upotrebljavaju tek nekoliko godina, u nas još ne postoji takav centar, ali nadajmo se da će jednoga dana doći do njegova osnivanja. Takav bi centar, koji bi izrađivao baterije baždarenih testova za strane jezike, izravno i neizravno pridonio unapređenju nastave i uštedio nastavnicima mnogo vremena i truda. Testovi stranih jezika koji se sada upotrebljavaju u našim školama nisu testovi u punom značenju te riječi, jer nisu baždareni, nego su zadaci objektivnog tipa, bez obzira na to dolaze li iz neke središnje ustanove ili ih izrađuje nastavnik sâm. Mi ćemo ih ovdje zbog uvriježene prakse i kratkoće također zvati testovima, iako smo svjesni da je to uvjetan naziv.

---

[2] D. P. Harris, *The Linguistics of Language Testing,* u A. Davies (ed.), *Language Testing Symposium,* OUP 1968, str. 38—43.

[3] Elizabeth Ingram, *Attainment & Diagnostic Testing,* u A. Davies (ed.), *Language Testing Symposium,* OUP 1968, str. 70.

Zadaci objektivnog tipa (u daljnjem tekstu testovi) imaju niz prednosti pred ostalim oblicima ispitivanja znanja. Ekonomični su, jer se istodobno može ispitati velik broj đaka, svi se đaci stavljaju u istu situaciju, može se postaviti velik broj pitanja, obuhvatiti velik dio gradiva, ocjenjivanje znanja je objektivno. No i uza sve nabrojene prednosti, testovi — čak ni oni baždareni, kod kojih po Harrisu[4] postoji visoka korelacija između sposobnosti da ispitanik između nekoliko predloženih odgovora izabere pravilan i sposobnosti da ga samostalno kreira — ne mogu biti jedini način provjere znanja. Jedan od razloga za to jest ovaj: princip je testiranja da se svakim zadatkom ispituje samo po jedan problem. Ukoliko se ispituju dva problema ili više njih, učenici će te probleme riješiti različito, a to dovodi u pitanje objektivnost vrednovanja. Pri testiranju dakle razbijamo jezik kao kompleksan fenomen u elemente i vrednujemo svaki element posebno. To bez sumnje može biti izvrstan pokazatelj kako su učenici savladali pojedine elemente jezika — strukturu, vokabular, fonološki sustav. Test je ujedno i instrument samokontrole nastavnika. Ako pođemo od pretpostavke da nastavnik ne može od učenika očekivati ono znanje koje im nije prezentirao, tada će test biti izvrstan indikator nastavniku gdje i u kojoj mjeri treba intenzivirati ili mijenjati nastavne postupke. Ipak, testovi kakve danas imamo kao mjerne instrumente znanja, koliko god bili precizno izrađeni, ne mogu ocijeniti znanje jezika u njegovoj kompleksnoj manifestaciji, pa se sve dotle, dok nam neka psiholingvistika budućnosti ne izradi savršenije testove, moramo, uz današnje testove služiti i subjektivnim, impresionističkim ocjenama.

Test u nastavi stranih jezika može poslužiti u različite svrhe:

1) S pomoću njega kontrolira se stupanj predznanja učenika. To je *test inventara.*

2) S pomoću testa može se postaviti dijagnoza individualnih teškoća pojedinih učenika. To je *dijagnostički test.*

3) Ako test pruža potrebne informacije o tome koliko je nastavne materije učenik savladao, to je *revizioni test.* On se obično koristi na kraju nastavnog perioda, na završetku polugodišta ili školske godine.

4) Testom se može prognozirati uspjeh učenika u budućnosti. U tom se slučaju koristi *prognostički test.*

Zadaci objektivnog tipa i testovi dijele se prema metodi izradbe na dvije skupine:

1) Ispitanik odabire ispravan odgovor između onih koji su navedeni u zadatku. Uvjet je da od svih navedenih odgovora samo jedan bude ispravan. U toj skupini razlikujemo testove na principu dvočlanog, tročlanog i višečlanog izbora.

2) Učenik sam daje ispravan odgovor. Tu razlikujemo testove na principu dosjećanja i testove na principu dopunjavanja.

Svaki dobar test sadrži tri odlike: valjanost, pouzdanost i praktičnost. Drugim riječima, svaki test mora biti u skladu s ciljevima i zadacima nastave koja se provodi, mora dati rezultate u koje se možemo pouzdati i mora odgovarati specifičnoj situaciji u kojoj ga upotrebljavamo.

Test je valjan ukoliko doista mjeri ono čemu je namijenjen. Test morfologije valjan je kao test morfologije, ali ne u isto vrijeme i kao test sintakse

[4] D. P. Harris, *Testing English*, McGraw-Hill, 1969, str. 8.

ili ortografije. Test je pouzdan ako su rezultati koji se njime dobiju stabilni. Ako jednu istu skupinu učenika testiramo u razmaku od nekoliko dana, pouzdan bi test trebao dati približno jednake rezultate. Isto tako pouzdan će test dati iste rezultate bez obzira na to koliko ga ljudi vrednuje, ukoliko su osobe koje ga vrednuju kvalificirane za taj posao.

Test je praktičan ako su rezultati koje njime postižemo vrijedni troškova izradbe i ako vrijeme utrošeno na provedbu i ocjenu testa predstavlja uštedu u odnosu na druge načine provjeravanja.

Važno je da upute za ispitanike budu jasne, da broj zadataka ne bude premalen, jer u tom slučaju test ne bi pokrio dovoljno građe, i da vrednovanje bude jednostavno. Posebno tamo gdje se testira velik broj ispitanika, važno je da test bude sastavljen tako da daje jednoznačne rezultate i da se može vrednovati mehanički.

Pitanje koje se prvo nameće u vezi s testovima u stranom jeziku glasi: što testirati? A odmah zatim slijedi i drugo pitanje — kako testirati?

Pokušajmo na prvo pitanje odgovoriti kratkim razmišljanjem o jezičnom fenomenu. Svaki jezik, ili barem svaki jezik koji dolazi u obzir za podučavanje širokih populacija učenika kao strani jezik, postoji u dva oblika — govornom i pisanom. Govorni jezik možemo dalje raščlaniti na dvije vještine — vještinu slušanja i vještinu govora, dok se pisani jezik raščlanjuje na vještinu čitanja i vještinu pisanja. Svaka od ovih četiriju kompleksnih vještina sastoji se od određenih komponenata. Gramatičke strukture i rječnik predstavljaju sastavnu komponentu svake od četiriju vještina. Osim toga, oralne vještine — slušanje, govor i glasno čitanje — ovise i o savladavanju treće komponente, fonološkog sustava jezika, a pisanje ovisi o savladavanju ortografske komponente. Slijedeća komponenta koju treba uzeti u obzir jest brzina i okretnost kojom govornik (učenik) svladava vještine slušanja, govora, čitanja i pisanja. Ako, naime, učeniku treba više vremena za razumijevanje izvornog govornika stranog jezika nego što je to normalno i ako njegova sporost u govoru otežava razumijevanje, njegovo općenje s ljudima koji govore tim stranim jezikom bit će vrlo otežano. Isto tako, ukoliko učenik izuzetno polako čita ili piše na stranom jeziku, imat će velikih teškoća u toku rada u školi i nužno će zaostajati za svojim drugovima. Iz toga proizlazi da nastavnik stranog jezika mora voditi računa o brzini i okretnosti kojom učenik savladava komponente stranog jezika.

D. P. Harris[5] izradio je tabelu jezičnih vještina i njihovih komponenata. U njoj je svaka od četiriju komponenata primijenjena na svaku od četiriju jezičnih vještina. Dobivamo šesnaest kombinacija. *Svaka od tih kombinacija može biti predmet testiranja.* Prema tome, testirati se može: a) kako je učenik savladao *slušanjem* određene sadržaje (1) u fonološkom sustavu, (2) u strukturama jezika, (3) u rječniku, (4) kojom lakoćom i brzinom dekodira poruke koje prima slušajući strani jezik; b) kako je učenik kada *govori* strani jezik svladao (5) fonološki sustav, (6) određene strukture, (7) određen rječnik, (8) kojom brzinom i točnošću govori; c) kako učenik pri *čitanju* vlada (9) fonološkim sustavom, (10) strukturama, (11) rječnikom, (12) kojom brzinom čita; d) kako učenik u *pisanju* određenih sadržaja savladava (13) ortografiju, (14) strukture, (15) rječnik i (16) kojom brzinom i točnošću piše.

[5] D. P. Harris, *Ibidem*, str. 11.

Komponente	jezične vještine			
	slušanje	govor	čitanje	pisanje
fonologija ortografija				
strukture				
rječnik				
brzina i opća sposobnost				

Jasno je da ne možemo testirati sve sadržaje koje učenik savladava u toku nastave. Neki se sadržaji po svojoj prirodi teško mogu ispitati u okviru objektivnih testova. Nastavnik će prema vlastitom iskustvu i znanju za takve sadržaje naći neka druga rješenja.

Prvenstvo u testiranju imat će oni sadržaji koji za većinu učenika predstavljaju teškoće. Sve donedavna nastavnik je nakon nekoliko godina rada iz iskustva otprilike znao koje su partije nastavne građe učenicima teške. Danas, međutim, znamo da velik broj teškoća u usvajanju stranog jezika potječe od interferencije materinjeg jezika. Zahvaljujući radu na kontrastivnoj analizi[6], možemo utvrditi koje teškoće uzrokuje interferencija materinjeg jezika, a koje drugi, izvanlingvistički, uzroci. Interferencija se očituje na svim razinama jezika i u savladavanju svake jezične vještine. Nastavnika stranog jezika posebno će zanimati kako su učenici, zahvaljujući njegovu nastojanju i intenzivnom radu, svladali upravo te točke interferencije, pa će to biti još jedan dodatni razlog da se upravo područja interferencije ispituju testovima.

R. Lado[7] ide tako daleko da kaže kako testirati treba samo ono što u nastavi predstavlja probleme.

Ako želimo provjeriti, na primjer, kako su učenici svladali ortografsku komponentu određenih sadržaja, prema Ladu[8] im nećemo dati diktat, koji osim ortografije testira i čitav niz drugih elemenata jezika, nego ćemo kao test ortografije zadati rečenice u kojima ćemo izostaviti ona slova u jednoj riječi u kojima se pojavljuju tipične pogreške. Kako je, na primjer, poznato da učenici često griješe u pisanju riječi *professor* u engleskom jeziku zbog dvojbe da li se piše dvostruki »s« ili dvostruki »f«, rečenica za testiranje glasit će ovako: *Pro - e - or Smith teaches history in college.* »Na taj način« — kaže Lado »može se testirati velik broj problema za relativno kratko vrijeme.«[9] R. Lado ništa ne govori o vremenu koje je potrebno da se takav test sastavi, kao ni o tome jesu li problemi ortografije u tolikoj mjeri istovjetni za sve učenike da bi test ortografije bio potpun, ako bi ispitivao samo tzv. problematične riječi.

[6] Prikaz rada kontrastivne analize hrvatskog i engleskog jezika u okviru »Jugoslavenskog projekta za unapređenje nastave engleskog jezika u Jugoslaviji«, u knjizi Dr Rudolf Filipović, *Kontakti jezika u teoriji i praksi*, Školska knjiga, Zagreb, 1970, str. 55—85.

[7] R. Lado, *Language Testing*, Longmans, London, 1961, str. 251.

[8] R. Lado, *Ibidem*, str. 252.

[9] R. Lado, *Ibidem*, str. 252.

Međutim prema mišljenju D. Harrisa[10] bitno je da test, posebno revizioni, uključi osnovne elemente gramatike, vokabulara i ostalih elemenata koji su se obrađivali u razredu. Ona građa kojoj se pri obradbi posvetila veća pažnja morala bi biti iscrpnije zastupljena u testovima od one koja se obrađivala samo površno.

Drugo pitanje koje smo već prije postavili glasilo je: kako testirati? To bi pitanje trebalo odmah raščlaniti na tri potpitanja: kako sastaviti testove, kako ih provesti i kako ocijeniti? O svakom od tih potpitanja postoje cijele knjige u literaturi o testiranju, i nemoguće je sažeti odgovore u nekoliko rečenica. Stoga ćemo ovdje iznijeti samo nekoliko osnovnih načela. Već smo spomenuli da se objektivni testovi, koji se najviše upotrebljavaju u našim školama kao revizioni testovi, izrađuju na načelu odabiranja, načelu dosjećanja i načelu dopunjavanja.

Ako na kraju polugodišta nastavnik želi ustanoviti kako su đaci svladali građu koja se u toku tog polugodišta obrađivala, izradit će bateriju testova (50—100 zadataka), koji će obuhvatiti strukture, rječnik, razumijevanje čitanja, kulturu zemlje, čiji se jezik uči itd. Evo primjera za zadatak na principu višestrukog izbora iz gramatike engleskog jezika:

Is Mary still in Chicago? *No,.... in New York since 1960.*

a) *she lives*
b) *she'd lived*
c) *she's living*
d) *she's lived*

Slijedeći zadatak s područja ispitivanja rječnika na principu dosjećanja:
A man that makes clothes for men is called....

Test s područja rječnika na principu dopunjavanja bio bi:
The opposite of strong is w...

Primjer testa na principu višestrukog izbora za razumijevanje slušanja engleskog jezika:

Nastavnik ili glas modela na magnetofonu kaže:

Now that I'm in college I prefer history to science.

a) *I like science better than history*
b) *I like neither history, nor science*
c) *I like history better than science*
d) *I like science just as much as history.*

Da bi se testom postigao optimalni učinak, on mora udovoljiti određenim uvjetima:

1) Upute koje se učenicima daju prije pisanja testa moraju biti jasne i kratke, jednostavne i po mogućnosti na stranom jeziku.

2) Test mora predstavljati reprezentativan izbor građe koja se prethodno obrađivala.

3) Rječnik i idiomi testiraju se u kontekstu, a ne odvojeno.

4) Zadaci — koliko god je to moguće — moraju biti stupnjevani prema težini — od lakših prema težima.

5) Đaci moraju imati dovoljno vremena da riješe test.

Test ili zbirka zadataka objektivnog tipa ne smije za đake biti oblik rada kojega se boje, jer u tom slučaju rezultati testa ne pokazuju objektivno stanje. Učenici moraju znati što se od njih očekuje i moraju imati optimalnu moguć-

[10] D. P. Harris, *Testing English*, McGraw-Hill, 1969, str. 25.

nost da pokažu sve što znaju iz građe obuhvaćene testom. Sadržaj zadataka ne smije đacima biti unaprijed poznat, ali ih prije testiranja treba detaljno upoznati s tehnikom rješavanja testa. Uobičajena je praksa da svaki učenik dobije po jedan primjerak testa. Učenici svoje odgovore bilježe u posebne kolone na samom testu ili na posebne listove. Prilikom rješavanja testa učenici se strogo moraju pridržavati uputa navedenih u početku samog testa ili ranije uvježbane tehnike rješavanja. Postoji nekoliko mehaničkih postupaka s pomoću kojih mogu nastavnici ispraviti test vrlo brzo[11] bez velika napora.

Danas se u modernoj školi primjenjuje tehnika testiranja putem grafoskopa i sistema respondera. Pri ovom je postupku utrošak vremena za provjeravanje određene građe sveden na minimum: zadatak na principu višestrukog izbora projicira se grafoskopom. Učenici, koji su uključeni u sistem respondera (sjedeći na svojim mjestima), ukopčaju signal A, B, C ili D, koji se registrira na kontrolnoj ploči nastavnika. Nastavnik istoga trena posjeduje pregled pravilnih i nepravilnih odgovora i može prema tome podesiti svoj rad. Na taj način može nastavnik u roku od nekoliko minuta provjeriti kvalitetu i opseg znanja iz određene građe.

Testovi, ukoliko su dobro sastavljeni, dobro vođeni i ocijenjeni, bez sumnje su vrlo ekonomičan i objektivan instrument za provjeravanje znanja, osobito onog tzv. pasivnog. Već smo iznijeli razlog zbog kojeg oni ne mogu postati jedino mjerilo znanja. Uz ranije navedeno treba spomenuti još jedan značajan razlog zbog kojega oni to ne mogu biti: većina testova stranog jezika provodi se pismeno. Oralni objektivni testovi iziskuju kompliciranе uređaje i postupke, prije svega snimanje na magnetofonske vrpce, što povlači za sobom velike troškove i mnogo sati specijaliziranog rada nastavnika, a to malo koja škola može sebi dopustiti.

Kada bi, dakle, testovi (mahom pismeni) postali jedino mjerilo učenikova znanja, došli bismo u apsurdnu situaciju da ocjenjujemo sposobnost služenja stranim jezikom, a da učenici pri tome niti ne otvore usta.

Možda je najvrednija funkcija testa u stranom jeziku ta što on oslobađa nastavnika i učenika tako da vrijeme koje se nekad trošilo na šturo, formalističko ispitivanje građe mogu posvetiti svojemu osnovnom zadatku — komuniciranju na stranom jeziku.

Zoja Valujev

OBLIK ANALIZE KNJIŽEVNOG TEKSTA

Rad na analizi teksta u nastavi stranih jezika ima svoj specifični karakter i zahtijeva maksimalno zalaganje nastavnika i učenika. Zadatak je nastavnika da putem odabranih odlomaka upozna učenike s vrijednim književnim djelima i približi im ljepotu umjetničkog izraza, te pomoću interpretacije odabranih tekstova proširi i obogati sposobnost usmenog i pismenog izražava-

[11] Vl. Mužić, *Testovi znanja*, Školska knjiga, Zagreb, 1961, str. 74—84.